

חינוך בפרשה-כי תצא לעצום עין בעוצמה! הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ', מרצה בכיר

שנת הלימודים יצאה לדרך בס"ד בתפילות ותקוות מרובות, אך במהרה מתגלות ההתמודדויות, והקשיים צצים. מחנכים חדשים נקלטו לשמש בקודש, ולהם, בעיקר, אציע את השורות הבאות. וישנם גם מלמדים שלא נעשו 'וותיקים ומנוסים' למרות שנות עבודה רבות. וותק וניסיון אינם נצברים מאליהם, כי אם מתוך **התבוננות ולמידה**.

מחנך ניצב בחזית הכיתה. עליו להוכיח מנהיגות ובכך להשיג שליטה ומשמעת, ההכרחיים לקיום למידה. הוא חושב שמנהיגות פירושה להראות לתלמידים שהוא רואה כל דבר ודבר, הוא מעיר ללא הרף, ותגובותיו מְיֵדוֹת וחדות. עליו ללמוד כי מנהיג מוצלח יודע להעלים עין באופן נכון ונבון. אין להפוך 'חזית הכיתה' ל'חזית מלחמה'.

רבינו הרשב"א מדריך ראש ישיבה המפקח על הנהגת בני עירו, וכותב "דע, כי לשון רכה תשבר גרם, ולעולם כל מישר ומישר, ופנה דרך לפני העם, להסיר המכשלה את העם צריך לעלות מן הקלה אל החמורה. ואין נוטלין כל החבילה ביחד... **והעלמת עין מן הַעוֹבָה, לעתים מצוה**, והכל לפי צורך השעה. והחכם מעלים עין לעתים, בקלות... "עיי"ש עוד בשו"ת ח"ה סי' רל"ח). בחינוך נחוצה 'אומנות ההתעלמות'. הגה"ק רבי אליעזר פאפו קובע (פלא יועץ 'חינוך הבנים והבנות') "לפעמים יעשה עצמו כחרש לא ישמע וכאילו אינו רואה... וזה כלל גדול הרוצה לְזַכּוֹת נפשו ונפש בניו ובנותיו". מתוך ניסיון (הנרכש בהתבוננות) ומנוחת הנפש נשכיל ונדע "מתי להתעלם, איך להתעלם, וכמה להתעלם".

כאשר מלמד מבטא את שליטתו בכיתה באמצעות 'עיני נץ' הוא פוגע במרקם החיובי בינו לבין תלמידיו, מרקם שמהווה הבסיס החינוכי והערכי. במקום 'כיתת חינוך' הוא הופך את הכיתה לשדה קרב, למערכה מלחמתית בה יורים הערות ואמירות. ריבוי התגובות קוטע שוב ושוב את רצף הלמידה, וקשב התלמידים נפגם. ישנם תלמידים שבאופיים אינם מוכנים להיות 'מנוצחים'. כאשר המלמד 'תופס אותם על חם' ינסו שוב ושוב לשקם את מעמדם, ימשיכו להפריע – רק כדי להוכיח (לנו, ובעיקר לעצמם) שבכוחם לנצח. כללו של דבר: דברים שהכיתה לא רואה, אל תראה גם אתה. שיחה אישית לאחר זמן מועילה הרבה יותר! בדברים שהכיתה כן רואה והלמידה נפגעת, נסה להעיר ב'שפת סימנים' ולא בדיבור של ממש, תוך שאתה ממשיך במסירת השיעור! אתה קובע את הַקֶּצֶב בכיתה!

בפרשתנו לומדים על מצות 'השבת אבידה'. בפסוק נאמר לא תִרְאֶה... שׁוֹר אָחִיךָ או אֶת שִׂוִּי נְדָחִים וְהִתְעַלְמָתָ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ. התורה מבטאה וְהִתְעַלְמָתָ בלשון חיוב, ומכאן למדו חז"ל שיפעמים שאתה מתעלם'. בהשבת אבידה חומרית, שור ושה, יש התעלמות הפוטרת מקיום מצוות השבת. בחינוך ילדים ובהובלת כיתה ההתעלמות היא חלק מקיום המצווה, השבת נפש אובדת, השבת בן תועה לאבינו שבשמים, והשבת הקשב והמשמעת לכיתה.

'העלמת עין' היא אומנות הדורשת שיקול דעת, שליטה עצמית, והמון רוגע פנימי. על כן רוכשים מיומנות זו עם צבירת שנות וותק (וזכרו! בלי התבוננות וביקורת עצמית אין 'שנות עבודה' נעשות 'שנות וותק')! אכן, בכוחה של 'תגובה מיידית' לנצח בקרב, אך עשויה להפסיד את המערכה הכללית. תלמיד ש'נתפס בקלקלתו' חש כי איבד ערך בעיני המחנך, וימשיך בהרגשת 'כאשר אבדתי - אבדתי'. גם בראשית שנת הלימודים, בעת שעל המחנך לבסס את מעמדו בכיתה, ישתמש ב'כח האיפוק'. אמנם נאלץ מעט להגיב בכדי לקבוע ולייצב, אך לא בכעס, אלא בעוצמה רגועה. למחנכים חדשים וצעירים הדבר קשה עדיין. הרי הם במתח. אך ככל שיראו כלפי חוץ רוגע ושלוה, כך יעשו באמת רגועים!

על כל גדולי המחנכים מספרים תלמידיהם שהיו מומחים ב'לא לראות'. זו נחלתם של אנשים גדולים. הם ראו הכל אך בחרו להתעלם. כך נעשו למחנכים מועילים, וצדקתם עומדת לעד. הג"ר אהרן ליב שטינמן זצוק"ל הנחה מנהל סמינר: "חז"ל אומרים **"פעמים שאתה מתעלם"** בל רבים, כי יש להתעלם פעמים רבות. עבודתו של המחנך היא - שמונים אחוז מהכישלונות של התלמידים - לא לראות!". נזכור כי עיקר עבודת החינוך הוא ליצור חיבור וחיבוק חיובי, למנוע מעיקרא שעמום, הפרעה, ותקלה. עסוק בחיוב, וחסוך בסיאוב. מנע קיטוב, ודבוק בקירוב!

בהצלחה בעבודת הקודש!

יחיאל מיכל מונדרוביץ'

123ymm@gmail.com